

SKOGLIV I ÖSTERBOTTEN

Skogsägarna på andra sidan Bottenviken oroar sig över bränder, viltbete, stormar, klimatförändringar, insekter och sjunkande virkespriser. De också. Men det finns även en del skillnader i regler, traditioner och förutsättningar i den skogliga vardagen. SKOGEN reste österut.

Text & foto: BIRGITTA SENNERDAL

☛ Christel Holmlund-Norrén har en fastighet på 130 hektar på ön Replot i Vasas skärgård. Den är alltså betydligt större än genomsnittsfastigheten i Finland, som är 25 hektar.

Ö

sterbotten i Finland bjuder på ömsom regn och rusk, ömsom soligt och kallt när SKOGEN kommer på besök under hösten. Nu kan skogsägarna andas ut och brukandet fungera normalt efter en torr sommar, då maskiner fick restriktioner i skogen på grund av den stora brandrisken.

Vi träffar skogsägaren Christel Holmlund-Norrén och Jan Slotte som är verksamhetsledaren vid Skogsvårdsföreningen Österbotten. Över en långlunch på Christels arbetsplats, Yrkesakademin i Österbotten, blir det en diskussion om skogsbruk i Sverige och Finland.

Christel har en fastighet på 130 hektar. Därmed är den betydligt större än genomsnittet i Finland, som är 26 hektar. Den barrdominerade gården med inslag av löv ligger på ön Replot i skärgården utanför Vasa. Från början var gården inte så stor, men familjen har gjort tillköp för att få ett mer rationellt skogsbruk.

DE ÖSTERBOTTNISKA MARKERNA är torra och lämpar sig för björk, asp och tall. För 50 år sedan planterades också i huvudsak tall, men i dag är nyplanteringarna 60 procent gran och 40 procent tall. Andelen glasbjörk och asp är marginell.

Att granandelen är så stor beror på att betestrycket från älgar varit hårt, sex älgar per tusen hektar.

– Skogsägare har haft årliga samarbetsmöten med jaktklubbarna på ön och nu är betestrycket lägre, säger Christel Holmlund-Norrén.

Vi noterar att diskussionen om hur många älgar som är att betrakta som lagom förmodligen kommer att pågå för evigt på båda sidor Östersjön. Som vanligt kan vi också konstatera att viltfrågan inte bara handlar om älg, utan om den totala viltstammen. Här i Österbotten har hjortviltstammen ökat markant och det finns också mycket rådjur.

– Vi försöker beskatta beståndet och jag skaffade mig vapenlicens på vårvintern och fick också möjlighet att skjuta min

”FÖRSÄLJNINGEN AV VIRKE ÖVER BOTTENVIKEN HAR ÖKAT NÅGOT. DET ÄR PÅ MARGINALLEN, MEN VI SER DET SOM EN POSITIV SAK.”

första hjort, säger Christel och visar en bild från jakttillfället.

Hon är medlem i både Skogsvårdsföreningen Österbotten och Metsäliitto, en ekonomisk förening som äger många industrier genom Metsä Group. Den förstnämnda äger inte några industrier och huvuduppgiften är att förmedla medlemmarnas virke.

I Finland är det inte särskilt ovanligt att vara med i två föreningar.

EN SKOGSVÅRDSINSTRUKTÖR FRÅN Skogsvårdsföreningen Österbotten hjälper varje höst till med att planera åtgärderna i skogen. Kanske är det dags att röja, och om arealen är tillräckligt stor kan Christel Holmlund-Norrén söka det statliga röjningsstödet som finns i Finland. Vid förstagallringar har hon själv kontakten med entreprenörerna, men vid slutavverkning tar hon hjälp av skogsvårdsföreningen.

– Då tar föreningen in offerter från olika bolag och jag och skogsvårdsinstruktören går igenom dem. Sist fick jag tre anbud och det blev till slut Metsä Group som köpte.

Uppåt 95 procent av virket i Finland säljs på rot. En liten andel, mellan fem och tio procent, säljs som leveransvirke och det gäller främst gallringar.

Utvecklingen av timmerpriserna i Finland liknar den i Sverige.

– För ett år sedan var det bra timmerpriser, men nu har de gått ner, säger Jan Slotte.

Då betalades en tallstock på rot 62 euro per kubikmeter på bark och en granstock drygt 65. Nu ligger priserna på 54 respektive 58 euro. Priserna är netto, avverkningskostnaderna är borträknade.

HUR TIMMERPRISERNA UTVECKLAS framöver är lite osäkert, men för massaved och energi-ved är nivåerna mer stabil.

Antalet köpare påverkar virkespriserna. I Finland finns liksom i Sverige många sågverk, men bara tre stora massavedsförbrukare; Metsäliitto, Stora Enso och UPM-Kymmene.

Det går inte att prata om detta utan att komma in på den virkeskartell som de

bolagen hade under sju år. 2009 fälldes de i marknadsdomstolen för att ha avslöjat uppgifter om pågående prisförhandlingar för varandra. Stora Enso och Metsäliitto fick betala 51 miljoner euro i böter var, medan UPM-Kymmene slapp eftersom bolaget hade avslöjat kartellen.

Rättsprocesserna från skogsägare har varit många och långdragna därefter.

JAN SLOTTE ÄR DIPLOMATISK, men konstaterar att det råder oligopol på massavedsmarknaden. Timmerpriserna är förhållandevis höga medan massaveden ligger betydligt lägre, säger han och påpekar att skogsbrukets lönsamhet är beroende av massavedspriset. Leveranspriset på tallmassaved ligger just nu på knappt 33 euro.

Eftersom det är så få massavedsköpare i Finland är det välkommet att skogsbolag i Sverige har byggt ut sin kapacitet de senaste åren. Det är cirka tio mil mellan Vasa och Umeå och det tar bara några timmar med båt över Södra Kvarken.

– Försäljningen av virke över Bottenviken har ökat något. Det är på marginalen, men vi ser det som en positiv sak, säger Jan Slotte.

Kanske kan det också bli effekter av att SCA i Obbola i somras meddelade att produktionen av kraftliner ska byggas ut, vilket medför ett ökat råvarubehov med en halv miljon kubikmeter massaved och flis.

För skogsägare är det bra med många köpare och så öppna priser som möjligt.

Det kan vi slå fast runt lunchbordet på skolan där eleverna på restaurangprogrammet tränar på sin framtida yrkesroll.

MÅNGA SVENSKA SKOGSÄGARE är irriterade över att inte alla virkesköpare har öppna priser, premier och tillägg. Den tillgängliga statistiken, som Skogsstyrelsen publicerar, baseras dessutom bara på leveransvirke. I Finland finns ett betydligt större underlag för de priser som motsvarande myndighet redovisar, men allt är inte perfekt.

– Vi har också bonus och mängdtillägg som inte framgår av statistiken, påpekar Jan Slotte.

Nästa naturliga ämne är miljö, naturvård och skogens insats för klimatet. I diskussionen märker vi att det finns stora likheter mellan Finland och Sverige. Christel Holmlund-Norréns skog är certifierad enligt PEFC men inte FSC. På andra sidan Bottenviken ser det ungefär likadant ut.

I BÅDA LÄNDERNA FÖRS EN stundtals polariserad diskussion om hur mycket skog som ska brukas respektive sparas. Kanske är den ännu mer aktiv i Finland, eftersom det finns en bioekonomistrategi som förutsätter ökad avverkning.

– Den allmänna opinionen vill sluta avverka. Men vet de egentligen vad det skulle innebära att göra det, undrar Christel Holmlund-Norrén. Jag skulle vilja se satsningar på att öka människors förståelse för att vi måste sköta skogen.

Jan Slotte

En annan aktuell fråga är skogsdikning. I Österbotten är 30 procent av skogsmarken torvmark och här är tillväxten mycket god. Nydikning är liksom i Sverige förbjudet och vattenvärden har fått större betydelse i skogen, men här finns också en aktiv diskussion om dikningen ska få upprätthållas – och därmed också tillväxten.

SOMMAREN VAR TORR OCH varm i Österbotten och brandrisken stor. Mindre bränder härjade, men inte större som i Sverige. De senaste åren har skogsägare blivit mer medvetna om den ökade risken för storm och stormskador. Stormen Alfrida som orsakade skador i främst Uppland i Sverige drabbade även Österbotten och Åland.

– Vi klarade oss ganska lindrigt, trots att vi bor i skärgården, säger Christel Holmlund-Norrén.

BLÅBÄRSPAJEN ÄR UPPÅTEN och kaffet urdrucket och vi går ut för att fotografera. Några ungdomar hänger i solen under sin lunchrast men några studerande på naturbruksutbildningen ser vi inte till, de är ute i skogen och lär sig avverka. Christel Holmlund-Norréns kollega, Anders Grannas, berättar att intresset för att utbilda sig till maskinförare har ökat de senaste åren.

– Skogen har fått mycket uppmärksamhet och vi tror att det kan ha bidragit positivt till intresset bland ungdomar, säger han.

Vårt nordiska samtal om skog och skogsbruk avslutas med att vi kommer fram till att i skogsländer som Sverige och Finland är det av största vikt att många i samhället är intresserade av skog, har kunskaper om den och ser en framtid inom den. ■

FAKTA / SKOG I FINLAND

- Flygekornen: Arten är klassesad som sårbar i Finland och kräver noggrant skydd enligt EU. Det påverkar skogsbruket.
- Avverkningsanmälan: Skickas in tio dagar före avverkning.
- Publicering: Sedan flera år publiceras avverkningsanmälningar och andra skogsdata digitalt och är tillgänglig för allmänheten. I Österbotten har det inte påverkat möjligheterna till skogsbruk i nämnvärd omfattning, enligt Jan Slotte.
- Rotticka: I mellersta och södra Finland är det lag på att bekämpa rottickans spridning vid avverkning. Rådet vid god skogsvård är

bekämpning i granens hela utbredningsområde. Stubbehandling sker oftast av både gran och tall vid slutavverkning och vid gallring, när det är minst fem plusgrader.

- Dödsbon: I Finland finns ingen gräns för hur länge ett dödsbo kan äga jord och skog. Det har fått till följd att många dödsbon äger skog i Österbotten, vilket ofta försvårar brukandet.
- Näthandel: Virkesförsäljning via internet är större i Finland än i Sverige och ligger på cirka 20 procent.

Källor: Skogsvårdsföreningen Österbotten, Miljöministeriet, Skogscentralen

	SVERIGE	FINLAND
Skogens andel av landytan	68%	78%
Skogens totala areal	28 miljoner ha	26 miljoner ha
varav produktiv skog	23 miljoner ha (82%)	22 miljoner ha
Virkesförråd	3,5 miljarder m ³ sk	2,3 miljarder m ³ sk
Årlig tillväxt	123 miljoner m ³ sk (2015)	107 miljoner m ³ sk (2013)
Årlig avgång	93 miljoner m ³ sk (2018)	87 miljoner m ³ sk (2017)
Statligt ägd skog	17%	35%
Enskilda skogsägare	Ca 330 000	Nästan en miljon
Snittstorlek, privata fastigheter	50 ha	26 ha
Andel av exporten	10%	27%
Skyddad skog (inkl impediment)	27%	13%
Övrigt	Bolagsförbudslagen tillkom 1906 för att hindra skogsbolag att köpa upp mer mark från bönderna och gäller ännu.	I Finland finns ingen lag som begränsar bolags ägande. Utländska bolag/pensionsfonder visar stort intresse för finsk skog.

Uppgifterna kommer från olika källor och ibland olika år, så jämförelserna är ungefärliga. Källor: Findikator.fi, Jord- och skogsbruksministeriet, Naturresursinstitutet i Finland, Riksskogstaxeringen, Skogsindustrierna, Skogskunskap, Skogssverige.se, Skogsvårdsföreningen Österbotten, Yle,